

Közzszolgálati Nemzetközi Képzési Központ

Rendészeti rendszerek

Dr. Sallai János

Oktatási segédanyag

Nemzeti Közzszolgálati Egyetem 2013.

	Bevezetés	3 oldal
1.	A rendészet kialakulás, fogalmai a múltban és a jelenben	4 oldal
2.	Rendszerszemlélet, rendszerelmélet oldal	11
3.	A közbiztonsági rendszer oldal	16
4.	A rendészeti tevékenységet meghatározó jogszabályok oldal	18
5.	Rendőrség oldal	22
6.	Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) oldal	26
7.	Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF) oldal	27
8.	Büntetés végrehajtás oldal	29
9.	Titkos szolgálatok oldal	30
10.	Rendészetet támogató rendszerek	32 oldal
11.	A közbiztonsági rendszer további alrendszerei	34 oldal
	Felhasznált irodalom	35 oldal

Bevezetés

A rendszer szó használatának eredete visszanyúlik a görög gondolkodástörténetig. A fogalom jelentésének két lehetséges különböző tartalma már ekkortól megfigyelhető. Egyfelől ugyanis arra utalt, hogy a rendszer egymással "belülről" illeszkedő elemekből áll, belső rendet fejez ki, azaz magukból a dolgokból fakad az összekapcsoltság. Másfelől viszont jelen volt az az elképzelés is, ami szerint a rendszer valamiféle "külső" összeállítottság, pl. rendszer maga a PC, mely áll a klaviatúrából, egérből, monitorból, pc házból memória modulból, winchesterből, processzorból, alaplaphból.

A rendszerelmélet, mint önálló diszciplína azonban csak a 20. század első felében született meg. Ezen új tudományág létrejöttét egyértelműen az a vágyakozás ösztönözte, hogy megtalálják az egymástól elszigetelt szakterületekre darabolt tudomány ellensúlyát. Ebbe az irányba mutattak már az akkoriban megjelent határtudományok (pl. fizikai kémia, szociálpszichológia, biokémia, biofizika, közgazdasági pszichológia) is. A harmincas években, az általános rendszerelmélet kialakításában Ludwig von Bertalanffy úttörő szerepet játszott.

Az elmúlt évtized megerősödött, hogy a rendészettudomány szerves része a társadalomtudományoknak. Saját fogalmai mellett használja más tudományok fogalmait és módszereit, tehát más tudományok számára is érvényes tudást nyújthat. Olyan tudományok számára, amelyek a tudomány szervezésében, a tudományosságuk megalapozásában évtizedes, évszázados múltra tekintenek vissza. A rendészettudomány történetének kutatása során egyértelműen igazolást nyert, hogy a rendészetnek is több, mint száz éves múltra tekinthet vissza, melynek művelői főleg a rendőrség, közigazgatás, igazságszolgáltatás köreiben találhatóak meg.

1. A rendészet kialakulás, fogalmai a múltban és a jelenben

A XIX század második felében a magyar rendészettudományán kutatói többnyire német szakirodalomra támaszkodtak, ezért első sorban fontosnak tartom a német források megemlítését is. Így többek között Robert Mohl: Die Polizeywissenschaft (1832) több kiadást megért munkája szolgált forrásul a téma magyar műveleteinek, amelyben közrendészet tudományt és közrendészet intézetet szűkebb területen vezeti le, és megkülönbözteti a megelőző igazságügyi intézettől. Időben később (1870) egy másik német rendészettudománnyal foglalkozó szakember Lorenz von Stein szerint: *„Rendészet mindaz a forma, amelyen keresztül a kormány az igazgatásba beavatkozik, illetve a rendészet a közigazgatásának egy része.”* A magyar rendészettudomány művelői a kezdetekben főleg Lorenz von Stein munkáit használták fel, és általában rá hivatkoztak. Szintén német területen élt és dolgozott Otto Mayer, akinek kiemelkedő jogdogmatikai munkásságának (Pl. Das Staatsrecht des Königreiches Württemberg c. műve 1829) napjainkig terjed a hatása nemcsak Németországban, de Ausztriában és Svájcban is. Ennek a következménye, hogy a német közigazgatási jog rendszere az ő dogmatikai rendszerén alapszik. Otto Mayer ezt a hatást azzal érte el, hogy a tételes jogból általános fogalmakat és jogintézmény-rendszert dolgozott ki. Otto Mayer megfogalmazása szerint a jogállam a jól rendezett közigazgatási jog állama.

A jogállamiság összetevői:

1. a hatalmi ágak szétválasztása,
2. a törvény uralma,
3. a közigazgatási jog jól rendezettsége,
4. a közigazgatásnak igazságszolgáltatásszerű működése.

A francia Block Dictionnaire-jében a következőképpen helyezi el a rendőrséget, állapítja meg a rendőrség feladatait: *„A rendőrség a közhatalomnak az a része, mely arra hivatott, hogy a személyek és dolgokat oltalmazza mindazon támadások és bajok ellen, melyeket emberi okosság meggátolhat, vagy legalább enyhíthet. Fenntartani a közrendet, oltalmazni a tulajdont és az egyéni szabadságot, ügyelni a közérkölciségre, biztosítani a közegészséget, ezek a rendőrség gondjaira bízott főitárgyak”* A későbbiekben majd látható lesz, hogy a mennyire helytálló gondolatokat fogalmazott meg, már a XIX. század elején a francia tudós.

Mint oly sok területen az angolok a rendészet, rendőrség terén is eltérő történelmet tudhatnak maguknak. Mivel London már igen korán nagy városi jelleget öltött, ahol igen sok bűncselekmény történt, ezért már 1225-ben életbe lépett I. Edward király rendőrség felállítását célzó törvénye. Ez a törvény főleg az idegenek megfigyelését, szükség esetén letartóztatását, kiutasítását célozta meg. Később 1585-ben az Erzsébet féle törvény, egy szélesebb jogkörrel ruházta fel a west misterri dékánt és főudvarmestert a rend fenntartása és helyreállítása céljából. Ezt követte későbbi évszázadokban György 10. törvénye, London éjjeli őrségének felállítására.

Az angol, francia, német rendészettudomány úttörői mellett nekünk magyaroknak sincs szégyenkezni valónk, hisz az első rendészettel foglalkozó tudósaink már Kolozsváron a XVIII. században a jezsuita iskolában rendészettudományt oktattak.

A XIX század **első kiemelkedő rendészettudomány magyar művelője: Karvasy Ágoston.** A rendészettudományhoz kapcsolódó művében: A közrendészeti tudományban az alábbi fő témákat fejtette ki:

- *közrendészeti tudományok fő elvei,*

- *cultur politika oktatás, tudós társaságok, vallási műveltség,*
- *szegényi rendőrség,*
- *az államnak közbátorléte,*
- *a személyek bátorléte,*
- *orvosi rendőrség, vagyis közegészségügy,*
- *vagyombátorság.*

Ma már megmosolyogtató a közbátorlét, vagy vagyombátorság, de úgy gondolom jól beazonosítható a köz és magán (vagyon) biztonsággal. A fentiekén túl Karvasy művében részletesen rögzítette a közrendészet tudomány fogalmát, e szerint: *„A közrendészeti tudomány (Polizeywissenschaft) azon elveknek foglalata, melyeknek alkalmazása által az államban a fenyegető veszélyek és háborítások közvetlenül elháríthatnak, azoknak káros következtetései megszüntetnek vagy enyhíttetnek, és az emberek finomabb szükségletei, melyeket a magasabb műveltség kíván kielégíttetnek. A veszélyek és a háborítások, melyeknek elhárítása a közrendészeti tudomány tárgyát képezi, származhatnak vagy az emberek gonosz akaratóból, vagy azoknak vigyázatlanságából, vagy a természeti elemektől, azaz az emberi akarattól független eseményektől”*

Véleményem szerint ez az első magyar nyelven megalkotott rendészeti fogalom, amelynek főbb gondolatai ma is időt állóak. Ezek közül is kiemelem az államban leselkedő veszélyek elhárítását, felszámolását. Időben később, 1865-ben jelenik meg Pauler Tivadar: Jog és államtudományok encyclopaediája. Művében a közrendészetet is tárgyalja, és a német szerzők, valamint Karvasy Ágoston munkáira hivatkozva a következő vélekedik a rendészet fogalmáról: *„Az államadalom végcéljai létesítésére, a jogsértések lehetőleg megelőzésére, a társadalmi rendet fenyegető veszélyek elhárítására, azok káros következményeinek megszüntetése szükséges; az e cél közvetlen elérésére alakított intézetek a rendészet köréhez számítanak; a rendészeti politika, vagy rendészettan annál fogva azon elvek rendszeres foglalata, melyek szerint a belbátorságot és a polgári rendet fenyegető veszélyek közvetlenül elhárítandók, azoknak káros következményeik megszüntetendők.”* Pauler már nem általános veszélyek felszámolásáról, hanem konkrétan a jogsértések megelőzéséről, és a társadalmi rendet fenyegető veszélyek elhárításáról beszél. Pauler szerint a rendészet fő feladata a polgári rend fenntartása. A fogalomból jól kiolvasható a köz (állami) és magánbiztonság védelme.

Ebben az időben a rendészet elterjedését, elfogadását jellemezte, a korszakban megjelent lexikonok szerzői már szükségesnek ítélték, a lexikonok szócikkei között való szerepeltetését. Így például az Egyetemes Magyar Encyclopaedia 1873-ban a következőket írta a rendészetről: *„A rendőrség, azon intézkedések összessége, melyek az államban a rend és közbiztonság fenntartására és védelmére hivatnók, s melyeknek végrehajtása az államkormány felügyelete alatt álló közegek által teljesíttetik... A megkülönböztetés közbiztonsági és jóléti rendőrség között sokat veszített előbbi fontosságából, miután a jóléti rendőrségnek nagy részét, mint nem rendőrségi ténykedést a közigazgatás többi ágaiba osztották be.”*

Ugyanerről 1884-ben a Magyar Lexikon a következőket rögzítette: *„A rendőrség (lat. politia; gör. politeia; m. államigazgatás.) valamely államban a közbiztonság, jólét, a társadalom és az állam szabad fejlődése fölött való gondoskodással megbízott hatósági intézmény, mely azonban az igazságszolgáltatástól el van különítve. A rendőrség a gyors segély nyújtására rendkívüli hatalommal van felruházva és a rend érdekében parancsokat és rendeleteket büntetés kiszabása mellett is hozhat, s a közbiztonság fenntartására rendőri vétségeknél büntetést is alkalmazhat, továbbá tiszte valamely titokban elkövetett bűn felfedezésére minden lehetőt elkövetni.”*

A rendészet és a közigazgatás közötti viszony, kapcsolat a kezdetektől fogva vita tárgyát képezte. Ezt igazolják Grünwald Béla közigazgatási, jogi szakember által megfogalmazottak is. Grünwald Béla 1884-ben a következőket írta „*A közigazgatás harmadik nagy funkciója az egyesekkel szemközt a rendészet. A rendészet az állam azon tevékenységét jelenti, mellyel a külső lét biztonságát, mely az emberi fejlődés fő feltételeinek egyike, megadja az állam polgárainak. A rendészet tárgya tehát valamely közveszélyes tényező s feladata a védelem a tényező hatása ellen... nem lehet saját rendszere, hanem a beligazgatás rendszeréhez alkalmazkodik, s a rendészetnek ugyanazon rendszere van mint a beligazgatásnak... a rendészet tevékenysége (negatív) fenntartó és oltalmazó.*” Hasonlóan Grünwaldhoz, Csiky Kálmán is a közigazgatás részeként határozza meg a rendészetet. **Csiky** 1889-ben kifejtett álláspontja szerint, a rendőri igazgatás – mint közigazgatási tevékenység – súlypontja az egyén létfeltételeinek biztosításában fekszik, vagyis a „*személynek úgy a természet, mint, az emberek fékezhetetlen ereje részéről fenyegetett biztonsága megóva és védelmezve legyen. Az államhatalomnak e célra irányított tevékenysége, intézkedései és intézményeinek összessége képezi a rendészetet és az erre vonatkozó közigazgatási jogszabályok alkotják a rendészet jogát.*”

1887-ben Kovács Pál kecskeméti jogakadémiai tanár a rendészet fogalmát a következőképpen jelentette meg.: „*A rendészet alatt értem tehát az állam lakosok külső életfejlődését fenyegető veszélyek elhárítása a közigazgatási tevékenységeket.*” továbbá megjegyezte, hogy a rendészet magába foglalja a végrehajtói hatalom tevékenységét meghatározó és irányító jogszabályokat és állami intézmények összességét is. Ezt követően a rendészetet a következő három fő ágazatra osztotta:

1. **államrendészet**, helyesebben állam biztonsági rendészet (állambiztonságát fenyegető veszélyek megelőzése, elhárítása)
2. **közrendészet** helyesebben társadalom biztonsági rendészet (társadalmi közrend, csend fenntartása)
3. **közbiztonsági**, helyesebben személy és vagyonbiztonsági rendészet (egyres személyek vagyonbátorlétének megóvására vonatkozó végrehajtó hatalmi tevékenység)

A rendészet kontra közigazgatás vita a Magyar Közigazgatás folyóirat lapjain 1896. május 3. számában ismét előkerült, ahol Kiss Mihály írásában kifejtette, hogy a közigazgatás a rendészetből fejlődött ki, és a rendészet elmélet tárgyalása vezetett a közigazgatás elmélet alapjainak felismeréséhez. Véleménye szerint a rendészet és a közigazgatás is az állam szervezeti cselekvősége, a közigazgatás fogalmi köre azonban bővebb, mint a rendészeté, továbbá megállapítása szerint a közigazgatásnak van rendészete, de a rendészet maga nem közigazgatás, de van igazgatása, azonban a rendészet követi a közigazgatást. A szerző a rendészet alatt a következőket értette: „*a rendészet pedig azon államszervezeti cselekvőség mely pozitív és negatív irányban kényszerjoggal felruházva biztosítani törekszik, a közfejlődés érdekében kifejtett államszervezeti működés sikerét az emberi cselekvésből vagy mulasztásból származó veszélyek ellenében*”.

Kiss Mihály írására Falcsik Mihály a következőként reflektált: „*a rendészet a közigazgatás egyik ága, amely megelőző állami tevékenység hárítja el amaz akadályokat, melyek az állam céllok elérését veszélyeztetik.*” A vita lezárásaként Kiss Mihály megjegyezte, hogy véleménye szerint az élet iskolája tanította meg, hogy a közigazgatást el kell választania rendészettől.

A rendészet kialakulásának időszakára esik a Fővárosi Rendőrségről szóló törvény megalkotása, amely egyben az alapját képezi a későbbi állami rendőrségnek. Az 1881-ben elfogadott törvény 2.§-a rögzítette a rendőrség feladatait. E szerint a „*fővárosi rendőrség*

feladata: működési területén a személy- és vagyon-biztonságot megóvni, a békét és közrendet fenntartani, a büntetőtörvények, a rendeletek és szabályrendeletek megszegését, a véletlenségből vagy bármily természetű mulasztásból eredhető veszélyeket és károkat lehetőleg megakadályozni, a megzavart rendet és békét helyreállítani, az ezek ellen vétőket kipuhatolni és megfenyítés végett az illetékes bíróságnak vagy hatóságnak feljelenteni, illetőleg átadni, s általában a figyelő, megelőző és felfedező rendőrség feladatait a jelen törvény keretén belül teljesíteni.” A rendőrség feladatai és a rendészettudomány fogalma között a hasonlóság jól tetten érhető. Így nem meglepő, hogy az 1909-ben kiadott Rendőri Lexikonban a következőket olvashatjuk: *„Rendészet alatt értjük az állam belügyi igazgatásának a közrend és a közbiztonság fenntartására irányuló, kényszerítő hatalommal rendelkező tevékenységét. A rendészet tehát állami feladat. A többi igazgatási ágaktól független, és önálló. A rendőri feladatok köre az ismert hármas felosztás szerint magában foglalja a megelőzést, a megakadályozást, és a felderítést. A tételes rendőri jogon túli ezen körben kell helyet foglalnia a diszkrécionárius jognak is melynek ugyancsak sohasem szabad e határokat átlépnie.”* A rendőrségi lexikonban összefoglaltak a korszak szabályzataiban is megjeleni. Újdonsága, hogy elsőként rögzítette a rendőrség diszkrécionárius jogait, ami a mai napig él. Ugyanebben az időben, pontosabban 1907-ben kiadott Magyar jogi lexikon a rendészetet egyértelműen közigazgatási funkciónak határozza meg, bár elismeri, hogy a rendészetnek van önálló funkciója is mint pld.: *„...a bűncselekmények elkövetésének megakadályozása ezzel kapcsolatban személy és vagyonbiztonság fenntartása.”*

A napjainkban ismert, és használt közrend, közbiztonság fogalmak pontos meghatározására, már a XX. század első évtizedeiben sor került, melyek megjelenítése a Révay Nagy Lexikonban is olvasható. E szerint:

Közrend: az állam és társadalom rendje együttvéve, vagyis az embereknek a jog és természet határai közt való szabad együttélése.

Közbiztonság: az a társadalmi rend, melyben az egyéni, társadalmi és állami feladatok megvalósítására törekvő egyéni és együttes működésben bekövetkező zavar vagy veszedelem ellen a lehetőségig biztosítva van, a bekövetkezett veszedelmek pedig elháríthatnak és azok okozóival szemben meg is torolthatnak.

Concha Győző a magyar közjogtudomány, rendészet egyik legjelesebb képviselője, a politika és alkotmányelmélet konzervatív felfogású művelője, akinek eszméi, rendőrséggel, rendészettel kapcsolatosan kifejtett véleménye a mai napig elismerést vált ki a szakmai közegekben. Széles körű munkássága az államtan (politika), az alkotmányjog és a közigazgatás-tudomány kérdéseit fogta át. Concha Politika (1905) művében kifejtette, hogy *„a közrend embereknek közös célra való együttműködése, melyet a jog és a természet határol, de a mely működés a jogi és természeti határok közt, nemcsak az állami szerveknél, de a magánosoknál is szabad.”*Továbbá definiálta az állam és a társadalom rendjét, melynek előfeltételeit létesíteni és biztosítani a rendőrség feladataként határozta meg. Szerinte a rendőrség a társadalmi rendet **állandó örökésszel, támadások megakadályozásával, és a megzavart rend helyreállításával, továbbá a támadások tényleges megszüntetésével, illetve a jogrend helyreállításával** tudja biztosítani, előállítani.

A magyar közigazgatás kiemelkedő ismerője, tudósa, és szolgája Magyary Zoltán fő művében a MAGYAR KÖZIGAZGATÁS-ban, (1942-ben kiadott) a rendészetről a következőket írta: *„rendészeten a közrendnek az egyesek által való megzavarása elleni védekezést értik. A rendészet a közigazgatásnak egyik ága, amelynek hatásköre a közigazgatás minden más ágába belenyúlik, ezért tartozik az általános igazgathoz (72. §), de célja határozottan körül*

van írva: az általános nyugalom, biztonság és a rend biztosítása. A rendészet nem pozitív, hanem védő, elhárító tevékenység. Ebben is különbözik a szakirányú közigazgatástól, amelynek pozitív feladatai vannak.”

Magyary Zoltán a rendészet feladatait a következő fő csoportokba sorolta be:

- A közrend fenntartása, s ha kell helyreállítása
- A közbiztonság fenntartása.
- A politikai vagy államrendészet.
- Közigazgatási rendészet
- Igazságügyi rendészet
- A rendőri büntetőbíráskodás.

A XIX század végén és a XX. század elején megfogalmazott rendészet fogalmak között jól érzékelhetőek az átfedések, és az, hogy a rendészet feladatainak végrehajtója többnyire a rendőrség.

A második világháború után az ismert történelmi körülmények miatt a magyar rendészet és közigazgatás teljes átalakítására került sor. Mivel a rendészet eszméje az előző korszak a kapitalizmus szülöttje, a polgári jogfejlődés terméke volt, ezért a szocializmus időszakában, a fegyveres erők és a fegyveres testületek mellett a rendészeti szervek a legszűkebb hatáskörrel felruházott szolgálatok voltak. Ebből adódóan a rendészet, közigazgatás tudomány művelői is csak később fordítottak érdemben figyelmet a rendészet fogalmának tisztázására, újbóli megfogalmazására. Az 1980-ban megjelent Közigazgatási tankönyvben leírtak szerint: *„a szocialista államban a rendészet államigazgatási ágazat, amely a közrend és a közbiztonság védelmezésére hivatott, továbbá, hogy a szakágazatok rendészeti feladatait nem a rendészeti apparátusnak, hanem a szakágazati szerveknek kell ellátniuk”*. A rendszerváltást követően Szamel Lajos visszanyúlva a gyökerekhez, megállapította, hogy *„a rendészet úgy határozható meg, mint olyan állami tevékenység, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlen zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul.”*

Szamel Lajos mellett szintén maradandó rendészet fogalmat alkotott Magyar államigazgatási jog tankönyvében Berényi Sándort, aki szerint: *„A rendészet közigazgatási tevékenység, s mint ilyen, elsősorban olyan hatósági tevékenységnek minősül, amelynek célja a közbiztonság, a közrend jogilag szabályozott rendjének megóvása, fenntartása, a közreműködés a megsértett jogrend helyreállításában. A rendészet a közigazgatás legrégebbi tevékenysége.”*

A rendészet közigazgatási jellegét erősíti Baraczkza Róbertné-Szikinger István megállapítása, amely szerint *„Rendészetten azt a közigazgatási tevékenységet értjük, amelynek feladata a közbiztonság és a közrend, valamint az állampolgárok személyes biztonságának megóvása, továbbá közreműködés a megsértett rend helyreállításában”*.

A fenti fogalmak bemutatása alapján megállapítható, hogy **a rendészet a modern államban az a közigazgatási tevékenység, amelynek társadalmi rendeltetése a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélye elhárítása**. Finszter Géza A rendőrség joga c. könyvében leírtakkal egyetértve, azt megerősítve *„e rendeltetését a rendészeti igazgatás három funkción keresztül valósítja meg:*

1. *a jogellenes emberi magatartásokból származó veszélyek megelőzésével (jelenlét, őrködő funkció);*

2. *a jogsértő támadások legitim fizikai erőszakkal történő visszaverésével (karhatalmi funkció);*
3. *az állam büntetőjogi igényének érvényesítéséhez szükséges előkészítő eljárással, a felderítéssel és a nyomozással (bűnüldöző funkció).”*

Az 1990-ben lezajlott rendszerváltás lehetőséget teremtett, hogy a korábbi diktatúra helyett a polgári társadalom értékeit megteremtsük, ehhez fontos, hogy a rendészet terén is megismerjük a korábbi évszázadban viták során formálódott rendészet fogalmát.

2. Rendszerszemlélet, rendszerelmélet

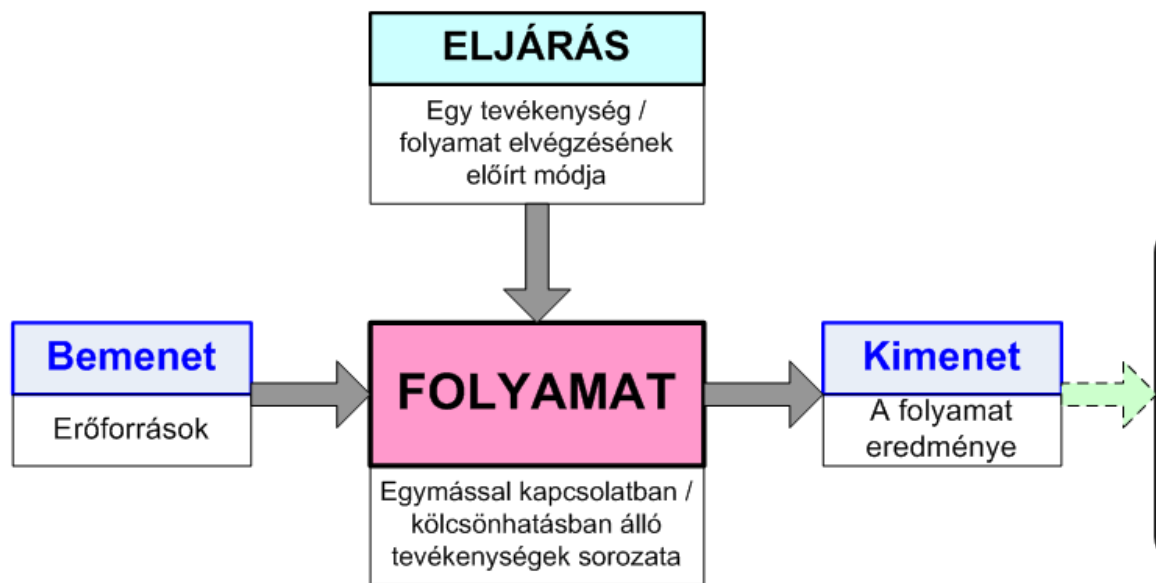
A tudományok történetében a kezdettől fogva két alapvető megismerési irányzat uralkodott. Az egyik hívei szerint bármely kutatás tárgyához a részek vizsgálatán keresztül kell közelíteni: azokat kell jól megismerni, és ezután összerakni belőlük az egészet (indukció). Az egészről való szólás jogát a tudós csak akkor érdemelte ki, ha teljes aprólékossággal ismeri a részleteket. Egy másik megismerési irányzat képviselői szerint pedig éppen ellenkezőleg áll a helyzet: az egészről kell előbb képet alkotni, s csak ezután lehet elindulni a részek felé (dedukció). Ebben a szemléletben a cselekvést kell kiérdemelni: átfogó, az egészre vonatkozó komplex ismeret nélkül nem szabad a részekhez hozzányúlani.

A posztmodern társadalom egyik fő jellemzője a **rendszer szemlélet**. A korábbi nézetekkel szemben, amikor is a természettudósok minden atomokra, részecskékre akartak bontani, az elmúlt időszakban eluralkodott a Ludwig von Bertalanffy magyar származású osztrák biológus nevéhez fűződő rendszerelmélet, akiben már a '30-as évek végén (1937-38-ban) megfogalmazódott az igény, hogy a rendszereket nyílt és zárt rendszerekbe csoportosítsa, mely által lehetőség nyílik a rendszer és környezete kapcsolatának pontosítására. A logikai homológiák és analógiák közti különbségre hívja fel a figyelmet, hangsúlyozva a homológiák tudományos ismeretszerzésben való fontosságát, mivel lehetővé teszik az általános érvényű formális kapcsolatok feltárását. A szintén magyar származású Kálmán Rudolf matematikus, elektromérnök, kimutatta a modern algebra alkalmazhatóságát a dinamikus rendszerek elméletében, ám ő elsősorban a lineáris rendszerekkel foglalkozott.

A modern tudomány elsődleges feladatának a dinamikus kölcsönhatást tartja, melynek alapjait a rendszerelmélet nyújthatja. Herbert Fuchs a XX. század második felében ismertté vált tudós már utal a rendszerelméleti fogalmak között megjelenő hierarchikus rendre is, mint belső rendszer és környezete, alsóbbrendű rendszer és felsőbbrendű rendszer, alrendszer és főrendszer. A rendszereket három csoportba sorolja: létezési tartományuk szerint valóságos (anyagi) és eszmei rendszereket (logikai), létrejövés szempontjából mesterségesen létrehozott és természetes úton létrejött rendszereket, környezeti kapcsolatokat illetően pedig (Bertalanffyra utalva) **nyílt és zárt rendszereket különböztet meg**. Ehhez elengedhetetlen meghatározni a **rendszer fogalmát**, amely szerint: „**a rendszer a kölcsönös kapcsolatban álló elemek halmaza.**” (**Elem**: a rendszer olyan egysége, melynek szerkezete az adott feladat szempontjából lényegtelen. A rendszer legkisebb egység, tovább már nem bontható.)

A rendszert nem képzeljük el felbonthatatlannak, ezért alrendszerei (Alrendszer: a rendszer azon része, amely önmagában is rendszer „rendszer a rendszerben”) vannak, sem elszigeteltnek, önmagában lévőnek, mert (mikro, mezo, makro) környezet veszi körül. **A környezet a rendszeren kívül lévő összes dolgot jelenti**: ezek tulajdonságai kihatnak a rendszerre, ha ezeknek a tulajdonságait megváltoztatják, megváltozik a rendszer viselkedése. **A határvonal a rendszer és a környezet között igen sok esetben nem húzható meg élesen**; ez azonban talán nem is a legfontosabb vonatkozása a kapcsolatnak. (**Rendszer határa**: az a közeg, amely a rendszert más rendszerektől elválasztja.) A környezet ugyanis nemcsak kívül

esik a rendszer ellenőrzésén, de olyasvalami is, ami részben meghatározza, miként működik a rendszer. A rendszer-környezet viszony megértéséhez feltétlenül látnunk kell, hogy a való világ, a rendszerek hierarchikus rendszere; azaz, bármely rendszer egy tágabb rendszer része, alrendszere, s ugyanakkor neki is alrendszerei vannak. Tehát egy adott rendszer valamely magasabb rendszerszinten éppen a "környezet" elemeivel kapcsolódhat össze. (Ezt látni fogjuk a biztonság, közbiztonsági, és rendészeti rendszer összefüggésében is. Az egyik rendszer alrendszere *Pl a közbiztonsági rendszer alrendszere a rendészeti rendszer, mely kvázi szintén rendszerként működik, és alrendszerei vannak.*)

Rendszer felépítése:

- **a bemenet**, a környezet hat a rendszerre, a bemeneti érték a környezeti hatás jellemző mértéke,
- **a folyamat**,
- **a kimenet**, a rendszer hat a környezetre, a kimeneti érték a környezetre való hatás jellemző mértéke,
- **a visszacsatolás-szabályozás, amely** során mérjük a rendszer kimenetét, és ha szükséges a bemenet változtatásával befolyásoljuk azt.

A világban eluralkodott és a világot egy rendszerben felfogott szemlélet, egy önálló diszciplínába azaz a rendszerelméletbe rendezte, összegezte az ismereteit.

A rendszerelmélet:

- **feltárja a rendszerek működésének törvényszerűségeit**
- **módszereket dolgozott ki** az egyetemes komplexumok alrendszerekre való bontására
- **elkülönített különböző típusokat**, az élettelen-, és élő természet valamint a társadalmi organizációit, amelyek mindegyike természetes rendszerként objektív és egyetemes törvényszerűségeknek engedelmeskedve működik

- *leírta a természetes rendszerek általános ismérveit.*

A természetes rendszer főbb jellemzői a következők:

- Minden rendszer tovább nem redukálható tulajdonságokkal rendelkezik, amelyekkel más rendszerektől megkülönböztethető, de amelyek nem azonosak a rendszer egyes alkotóelemeinek a tulajdonságaival. A rendszer nem írható le pusztán a benne helyet foglaló részegységek matematikai összegeként, minthogy olyan kölcsönhatásokat mutatnak, amelyek nem magyarázhatóak mechanikusan az azokat alkotó kisebb elemek jellemzőivel. A rendszer elveszítheti vagy gyarapíthatja elemeinek számát, anélkül, hogy maga a rendszer megváltozna. Ellenben, ha az egészre jellemző tulajdonságok közül akár egy is kiesik, maga a rendszer szűnik meg.
- Minden rendszerre jellemző egy belső működés, amelynek tartalmát az elemek közötti interakciók adják. A működés finálisan determinált, a cél egy jövőben bekövetkező egyensúlyi állapot megteremtése. A természetes rendszerek a változó körülményekhez képesek alkalmazkodni, eközben energiát vesznek fel és teljesítményt adnak le, vagyis nyílt rendszerek módjára viselkednek. (A rendszer akkor zárt, ha abba kívülről nem lépnek be elemek és egy elem sem lép ki belőle. A nyílt rendszerben ezzel szemben az elemek kifelé és befelé is áramlanak és így a rendszert összetevő alkotó részek kicserélődnek. A környezettel való érintkezés jelenti a rendszer külső működését.)
- A rendszerek működő komplexusok, ehhez pedig energiára van szükségük. A zárt rendszerek ezt az energiát maguk termelik újjá, azzal a hibával, hogy mindig többet fogyasztanak, mint amennyit előállítani képesek lennének. László Ervin szerint: *„Az entrópia jelensége azt mondja ki, hogy egy, a környezetétől elszigetelt rendszerben az elemeinek szerveződéséhez tárolt energia idővel elfogy, s ezzel párhuzamosan dezorganizáció lép fel.”* A nyílt rendszerek ezzel szemben környezetük támogatására számíthatnak, különösen akkor, ha maguk is képesek visszajuttatni az energia egy részét eredményekben és teljesítményben. Két probléma azonban itt is felmerülhet. Egyfelől a környezet energiái elapadhatnak, másfelől a táplált rendszer eredményei elmaradnak, vagy az elért sikerekre aránytalanul sok energiát pazarolnak. Erre mondjuk, hogy rossz a teljesítmény. A nyílt rendszereknek ezek a működési zavarai ugyancsak dezorganizációhoz vezethetnek, de ez nem végzetes. Ilyenkor a rendszer működését kell átalakítani, vagy egyes funkcióit más, hatékonyabb formációknak átadni. A nyílt rendszerek fejlődőképeseek.
- A természetes rendszerek önmagukban alkalmasak új struktúrákat és funkciókat teremteni és ezzel a tulajdonságukkal más rendszerek újjáalakulását is segítik. Ezt a jellemzőt nevezi a rendszerelmélet autopoézisnek.
- A természetes rendszerek sokoldalú, kölcsönös, kommunikáción alapuló koordinált struktúrát létesítenek egymással, idegen kifejezéssel holarchiát alkotnak. Ez valamennyi rendszerre, így a társadalmi formációkra is érvényes, azzal a többlettel, hogy az emberi közösségek ebben alkotó módon, maguk teremtette normák alapján vesznek részt. A társadalom holarchikus szerveződését nagymértékben erősíti a nyelv, amely minden más természetes rendszernél hatékonyabb kommunikációt tesz lehetővé.

Az előző fejezetben jól nyomon követhető a rendészet fogalmának változásai, amelyből megállapítható, hogy modern polgári jogállamban **rendészeti rendszer** alatt mindazoknak a jogszabályoknak, állami szerveknek, társadalmi szervezeteknek és vállalkozásoknak, továbbá feladatoknak és funkcióknak az összességét értjük, amelynek rendeltetése a társadalom

egészének, a közösségeknek és az egyeseknek a védelme a jogellenes emberi magatartásokkal szemben.

A szervezés és vezetés tudomány, tevékenység megszilárdulására nem kerülhetett volna sor a rendszerszemlélet elterjedése, megerősödése nélkül. Mindennek gyökerei az első ipari forradalomra és az azt követően kialakult ipari termelésre, valamint a polgári társadalomra vezethető vissza, amely időszakában olyan vezetés ismeretek elméleti és gyakorlati szakemberei fejtik ki véleményüket, és alapozzák meg a vezetéstudományt, mint pl.: Frederick Winslow Taylor, Henri Fayol, Max Weber.

Frederick Winslow Taylor elmélet alapján H. Ford gyárában, a gyakorlatban is kipróbálásra került:

- munkaelemzés, (a munkafolyamat munkaelemekre bontása, elemzése)
- egységesítés, szabványosítás,
- **funkcionális vezetési elv alkalmazása.**
- a teljesítmény szerinti bérezés bevezetése,

Henri Fayol a vezetés funkcióit műszaki, kereskedelmi, pénzügyi, biztonsági, számviteli és igazgatási csoportokba sorolta. Az **igazgatási (irányítási-, vagy menedzselési) funkció feladataiként a tervezést, szervezést, rendelkezést, koordinálást és az ellenőrzést jelölte meg.** E feladatok sikeres ellátásához a következő 14 alapelvet fogalmazta meg: munkamegosztás, munkahelyi összhang, fegyelem, egységes utasítás, egységes irányítás, érdek harmonizáció, igazságos bérezés, centralizálás, utasításláncolat, rend, egyenlőség, állománystabilitás, kezdeményezés és közösségi szellem.

Henry Fayol szerint: a közigazgatás olyan, mint egy óriási Rt. Az igazgatás tudomány számára a vállalatok igazgatása a modell, a minta, ehhez hasonlítja a közigazgatást.

Max Weber a bürokrácia pontosságát, szakértelemét, meghatározott előléptetési rendszerét, kiszámíthatóságát és megbízhatóságát emelte ki. Weber bürokrácia modellje a munka megosztását, szabályozottságot, hierarchiát, aktaszerűséget, iktatást, szakmai hozzáértést és a személytelen, tárgyilagos ügyintézés tartotta a sikeres végrehajtás alapjának.

Az eddigi szakmai, tudományos és gyakorlati tapasztalatok azt igazolják, hogy a rendszerszemléletű megközelítés elengedhetetlenül fontos, és a következő előnyökkel jár:

- Komplex egészként látjuk a folyamatokat, így nem veszünk el a részletekben,
- Bonyolult folyamatoknál célravezető módszer az alrendszerre való bontás,
- Egyes rendszereknek sok közös tulajdonsága: - analógiák megállapítása lehetséges
- Összetett problémák leírásához jó módszer
- Hangsúlyozza a kisebb részek együttműködésének jelentőségét

A mai közigazgatásban, rendészeti ágazatban hivatást gyakorló számára elengedhetetlen, hogy ne rendszerszemléletben gondolkodjon.

A fenti elméleti áttekintés nyújt alapot ahhoz, hogy a társadalmi rendszerek közül a következő fejezetekben megismerhessük a rendészeti rendszereket, amelyhez a közbiztonsági rendszer bemutatásán keresztül vezet az út.

3. A közbiztonsági rendszer

A hidegháború időszakában a biztonság kérdését főleg katonai megközelítésben vizsgálták. Mára azonban egyértelművé vált, hogy a biztonságot csak komplex módon (azaz a biztonság egy komplex rendszer) lehet megközelíteni, melynek fő elemei (*alrendszerei*) a következők:

- gazdasági biztonság,
- környezeti biztonság,
- szociális, egészségügyi biztonság,
- személyi biztonság,
- jog biztonság,
- **közbiztonság.**

Számunkra a téma szempontjából a közbiztonság bír domináns szereppel, melyet, mint alrendszert ragadunk ki a teljes biztonsági rendszer köréből.

A modern polgári jogállamban **közbiztonsági rendszer** alatt *mindazoknak a jogszabályoknak, állami szervezeteknek, társadalmi szervezeteknek és vállalkozásoknak, továbbá feladatoknak és funkcióknak az összességét értjük, amelynek rendeltetése a társadalom egészének, a közösségeknek és az egyeseknek a védelme a jogellenes emberi magatartásokkal szemben.*

A közbiztonsági rendszer elemei a közbiztonság modern felfogásából vezethetők le. Ezek szerint a közbiztonság kollektív társadalmi termék. **Finszter Géza** szerint *„a közbiztonság szakmai fogalma abból az adottságból vezethető le, hogy a devianciák tilalmak formájában jogi normákban jelennek meg, elhárításuk gyakorta rendészeti intézkedésekkel történik, a feltárt jogsértések pedig jogalkalmazói értékelést kapnak.”*

A rendszerelmélet megközelítéséből adódóan a **közbiztonsági rendszer** maga is **alrendszerekből tevődik** össze, amelyeket **rendszer típusoknak hívunk.**

A **közbiztonsági rendszernek** a következő **3 alrendszere** van:

- **a rendészeti rendszer** (A rendészeti alrendszer működését hatalmas tömegű anyagi és eljárási szabályt magában foglaló közjog határozza meg, ugyanakkor a rendészeti szervezetek száma kötött. Egy rendészeti szerv létrehozása gondosan előkészített közjogi aktust feltételez, de még két meglévő rendészeti szervezet összevonása is csak a jogi (alkotmányos) fundamentumok megteremtésével, nagy körültekintéssel lehetséges)
- a magánbiztonsági rendszer (A magánbiztonsági alrendszer magánjogi háttere lényegesen könnyebben áttekinthető, ugyanakkor az ilyen gazdasági társaságok száma szinte végtelen, azt lényegében a piac szükségletei határozzák meg.)
- a civil önvédelmi rendszert (A civil önvédelem alrendszer az egyes polgárok és a közösségek kezdeményezéseinek foglalata, az egyesülési szabadság keretei között szabadon érvényesül, azoknak csak az alkotmányos korlátok szabnak határt.)

Fontos tudni, hogy a rendszerelméletnek megfelelően a közbiztonsági rendszer egésze és az alrendszereit egyaránt azonos szerkezeti elemekből épülnek fel.

A közbiztonsági rendszer szerkezeti elemei a következők:

- a rendszert meghatározó jogszabályok összessége,
- a rendszert alkotó szervezetek
- a rendszer működésének jellemzői.

A közbiztonsági rendszer **meghatározó jelentőségű típusa (alrendszere) a rendészeti rendszer**, ezért a jegyzet a téma szempontjából releváns **rendészeti rendszerrel** foglalkozik, amely a **közbiztonsági rendszer** azon típusa (alrendszere), ami **része a közigazgatásnak**, és amelynek **társadalmi rendeltetése** – a legitim fizikai erőszak monopóliumának birtokában – **a közbiztonság, a közrend és az államhatár megóvása érdekében a jogellenes emberi magatartásokból keletkező veszélyek megelőzése, elhárítása**, avagy csökkentése; továbbá a **büntető igazságszolgáltatás előkészítése, a megsértett jogrend helyreállítása**.

A következőkben a rendészeti rendszert alkotó szervezetek, a rendészeti hatóságok ismertetésére kerül sor.

Az érvényes jogszabályok szerint **a szűkebb értelemben rendészeti tevékenységet ellátó szervezeteket** a következők lehetnek:

- az általános rendészeti hatáskörű rendőrség,
- a speciális hatáskörű rendőrségek,
- a pénzügyi igazgatás területén általános hatáskörrel felruházott a pénzügyőrség,
- a büntetés-végrehajtással összefüggő különös rendészeti hatáskörrel rendelkező büntetés-végrehajtási testület, valamint
- járulékos, korlátozott hatáskörű helyi rendészeti hatóságok.

Speciális helyzetük miatt a nemzetbiztonsági szolgálatokat nem soroljuk a rendészeti szervekhez.

Az egyes rendészeti tárgyú és azokkal összefüggő törvények módosításáról **szóló 2010. évi CXLVII. törvény** szerint **rendvédelmi szervek**:

- a rendőrség,
- a polgári védelem,
- a vám- és pénzügyőrség,
- a büntetés-végrehajtási szervezet,
- az állami és hivatásos önkormányzati tűzoltóság,
- a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok.

A **rendvédelmi szerv** elnevezést a korábbi szakmai viták tükrében, a **rendészeti szerv** kifejezésének szinonimájaként kell értelmezni, használni.

4. A rendészeti tevékenységet meghatározó főbb jogszabályok

Az ország biztonsága, a rend fenntartása az állam számára kiemelt fontosságú feladata, ezért az **Alaptörvényben** is megjelenik, amely A rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok fejezet alatt a 46. §-ban következőket szabályozza:

(1) A rendőrség alapvető feladata a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme.

(2) A rendőrség működését a Kormány irányítja.

(3) A nemzetbiztonsági szolgálatok alapvető feladata Magyarország függetlenségének és törvényes rendjének védelme, nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítése.

(4) A nemzetbiztonsági szolgálatok működését a Kormány irányítja.

(5) A rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok hivatásos állományú tagjai nem lehetnek tagjai pártoknak, és nem folytathatnak politikai tevékenységet.

(6) A rendőrség és a nemzetbiztonsági szolgálatok szervezetére, működésére vonatkozó részletes szabályokat, a titkosszolgálati eszközök és módszerek alkalmazásának szabályait, valamint a nemzetbiztonsági tevékenységgel összefüggő szabályokat sarkalatos törvény határozza meg.

Az Alaptörvény mellett (a teljesség igénye nélkül) **a következő törvények szabályozzák a rendészeti tevékenységet:**

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről. E norma már hatályba lépésekor „fegyveres rendvédelmi szerv”-ként jelölte a testület jogállását, [3. § (1) bekezdés] a 97. § g) pontja pedig 2007. december 31-i hatályon kívül helyezéséig e kategóriába sorolta a Rendőrséget, a Határőrséget, a Polgári védelem állami szerveit, a hivatásos Tűzoltóságot, a Vám- és pénzügyőrség szerveit, valamint a Büntetés-végrehajtási testületet. 2008. január 1-jétől hatályos módosítás a szervezet jogállása meghatározásának lényegén nem változtatott.

1995. évi CVII. törvény a büntetés-végrehajtási szervezetről. A tv. 2007. évi módosítása a szervezet jogi státuszának megnevezését nem érintette.

1995. évi CXXV. törvény a nemzetbiztonsági szolgálatokról.

1996. évi XLIII. törvény a fegyveres szervek hivatásos állományú tagjainak szolgálati viszonyáról.

1996. évi XXXI. törvény a tűz elleni védekezésről, a műszaki mentésről és a tűzoltóságról. A norma hatályba lépésétől változatlan 30. § (1) bekezdés értelmében „*a hivatásos állami és a hivatásos önkormányzati tűzoltóság (a továbbiakban együtt: hivatásos tűzoltóság) egységes elvek alapján szervezett rendvédelmi szerv.*”

1996. évi XXXVII. törvény a polgári védelemről.

1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról.

1999. évi LIV. törvény az Európai Unió bűnüldözési információs rendszere és a Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete keretében megvalósuló együttműködésről és információcseréről.

1999. évi LXIII. törvény a közterület-felügyeletről

1999. évi LXXIV. törvény a katasztrófák elleni védekezés irányításáról, szervezetéről és a veszélyes anyagokkal kapcsolatos súlyos balesetek elleni védekezésről.

1999. évi LXXV. törvény a szervezett bűnözés, valamint az azzal összefüggő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról.

305/2006. /XII. 23./ Korm. rendeletet a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központról

276/2006. (XII. 23.) Korm. rendelet, a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala (KEKKH) létrehozásáról, feladatairól és hatásköréről

2010. évi CXXII. törvény, a Nemzeti Adó- és Vámhivatalról , amely 17 Az 1. § (1) bekezdése értelmében *„a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (a továbbiakban: NAV) államigazgatási és fegyveres rendvédelmi feladatokat is ellátó kormányhivatal.”*

2010. évi XLIII. törvény a központi államigazgatási szervekről, valamint a Kormány tagjai és az államtitkárok jogállásáról.

2011. évi CLXIII. törvény az ügyészségről.

2011. évi CXXVIII. törvény a katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról.

2012. évi II. törvény a szabálysértésekről, a szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről.

2012. évi XXXVI. törvény különös hatáskörű rendőrségi szervként létrehozta az Országgyűlési Őrséget.

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

A kronológiai sorrendben felsorolt, a rendészeti tevékenységet befolyásoló legfontosabb jogszabályok mind a közbiztonsági rendszert, mind annak alrendszereit meghatározzák. Természetesen ezen kívül még nagyon sok törvény, rendelet befolyásolja rendészeti rendszerben lévő szervezeteket, azok tevékenységeit. de terjedelmi korlátok miatt minden jogszabály felsorolása, bemutatása nem lehetséges.

5 Rendőrség

A korábbi fejezetben már bemutatásra került, hogy a **közbiztonsági rendszer** egyik **alrendszere a rendészet**, amelynek **elemei a rendészeti tevékenységet folytató szervezetek**. **E szervezetek közül meghatározó a Rendőrség.**

A rendőrség fogalmát a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény 4. § (1) és (2) bekezdései határozzák meg: *„A rendőrség állami, fegyveres rendvédelmi szerv. A rendőrséget az általános rendőrségi feladatok ellátására létrehozott szerv, a belső bűnmegelőzési és büntelődési feladatokat ellátó szerv, valamint a terrorizmust elhárító szerv alkotja.”*

Magyarország Alaptörvénye szerint a Rendőrség alapvető feladata minden időszakban a bűncselekmények megakadályozása, felderítése, a közbiztonság, a közrend és az államhatár rendjének védelme.

1994. évi XXXIV. törvény, I. Fejezet szerint további feladatai:

1. § (1) A rendőrség feladata az Alaptörvényben meghatározott feladatok mellett a határforgalom ellenőrzése, a terrorizmus elleni küzdelem és az e törvényben meghatározott bűnmegelőzési, büntelődési célú ellenőrzés.

(2) A rendőrség az Alaptörvényben, az e törvényben és törvény felhatalmazása alapján más jogszabályban meghatározott bűnmegelőzési, büntelődési, államigazgatási és rendészeti feladatkörében:

1. általános bűnügyi nyomozó hatósági jogkört gyakorol, végzi a bűncselekmények megelőzését, megakadályozását és felderítését,

2. szabálysértési hatósági jogkört gyakorol, közreműködik a szabálysértések megelőzésében és felderítésében,
3. ellátja a közbiztonságra veszélyes egyes eszközök és anyagok előállításával, forgalmazásával és felhasználásával kapcsolatos hatósági feladatokat,
4. közlekedési hatósági és rendészeti feladatokat lát el,
5. ellátja a közterület rendjének fenntartásával kapcsolatos rendészeti feladatokat,
6. gondoskodik a büntetőeljárásban részt vevők és az eljárást folytató hatóság tagjainak személyi védelméről, valamint a büntetőeljárásban részt vevők, az igazságszolgáltatást segítők Védelmi Programjának (a továbbiakban: Védelmi Program) végrehajtásáról, továbbá védi a Magyarország szempontjából - külön jogszabályban meghatározott - különösen fontos személyek (a továbbiakban: védett személy) életét, testi épségét, őrzi a kijelölt létesítményeket,
7. engedélyezi és felügyeli a személy- és vagyonvédelmi, valamint a magánnyomozói tevékenységet,
8. büntetés-végrehajtási feladatokat lát el,
9. ellátja a rendkívüli állapot, a szükségállapot, a megelőző védelmi helyzet, a veszélyhelyzet és a váratlan támadás esetén a hatáskörébe utalt rendvédelmi feladatokat, továbbá rendkívüli állapot idején és váratlan támadás esetén közreműködik az államhatárt fegyveresen vagy felfegyverkezve átlépő személyek kiszorításában, valamint elfogásában és lefegyverzésében,
10. őrzi az államhatárt, megelőzi, felderíti, megszakítja az államhatár jogellenes átlépését, ellátja a hatáskörébe utalt idegenrendészeti és menekültügyi feladatokat,
11. ellenőrzi az államhatáron áthaladó személy- és járműforgalmat, a szállítmányokat - ide nem értve a Közösségi Vámkódex létrehozásáról szóló 2913/92/EGK rendeletben meghatározott vámellenőrzést -, valamint végzi a határátléptetést, továbbá biztosítja a határátkelőhelyek rendjét,
12. irányítja a határesemények kivizsgálásával megbízott magyar szervek tevékenységét, felügyeli az államhatár felmérésével, megjelölésével, a határjelek felújításával kapcsolatos munkák végzését,
13. megteszi az államhatár rendjét közvetlenül veszélyeztető konfliktushelyzet és a tömeges méretű migráció kezeléséhez szükséges intézkedéseket, továbbá elhárítja az államhatár rendje ellen irányuló erőszakos cselekményeket,
14. elvégzi az e törvényben meghatározott belső bűnmegelőzési és bűnfelderítési célú ellenőrzést,
15. Magyarország területén

a) felderíti a terrorszervezeteket,

b) megelőzi, felderíti, illetve elhárítja magánszemélyek, csoportok, szervezetek terrorcselekmény elkövetésére irányuló törekvéseit és megakadályozza azt, hogy bűncselekményt kövessenek el,

c) megakadályozza, hogy magánszemélyek, csoportok, szervezetek terrorszervezet működését anyagi források biztosításával vagy más módon elősegítsék,

16. elvégzi a részére törvényben vagy kormányrendeletben megállapított, valamint az Európai Unió kötelező jogi aktusából vagy nemzetközi szerződésből eredő egyéb feladatokat, valamint

17. részt vesz az Egyesült Nemzetek Szervezete, az Európai Unió, az Európai Biztonsági és Együttműködési Szervezet, az Észak-atlanti Szerződés Szervezete keretében szervezett, vagy nemzetközi szerződés alapján a béketámogató és polgári válságkezelési feladatokban,

18. a fenntartó kezdeményezésére közreműködik az általános és középiskola rendjének fenntartásában.

2. § (1) A rendőrség védelmet nyújt az életet, a testi épséget, a vagyonbiztonságot közvetlenül fenyegető vagy sértő cselekménnyel szemben, felvilágosítást és segítséget ad a rászorulóknak. A rendőrség tiszteletben tartja és védelmezi az emberi méltóságot, óvja az ember jogait.

Terror Elhárítási Központ (TEK):

A kormány a 232/2010-es kormányrendelettel 2010. szeptember 1-jével hozta létre a belügyminiszter irányítása alá tartozó TEK-t, melynek rendeltetése: nemzeti szinten kizárólagos jogkörrel látja el a terrorizmus elleni küzdelem koordinációját, elemzését, értékelését.

Főbb feladatai: A Terror Elhárítási Központ végrehajtja a terrorcselekmény és ahhoz kapcsolódó más bűncselekmények felderítését, megelőzését, megszakítását. Szervezi,

koordinálja a terrorcselekmények elhárítását végző szervek tevékenységét, elemzi és értékeli a Magyarország terrorfenyegetettségének helyzetét. Ellátja a köztársasági elnök és a miniszterelnök védelmét. A belföldi vagy nemzetközi vonatkozású terrorcselekmény és az azokhoz kapcsolódó más bűncselekmények vonatkozásában kapcsolatot tart és együttműködik más államok terrorelhárításban érintett szerveivel. Ellátja a kritikus infrastruktúrák védelmét, kidolgozza a biztonsági intézkedési terveket. A rendvédelmi szervek felkérésére elfogja a bűncselekmények elkövetésével gyanúsítható fegyveres vagy felfegyverzett, ön- és közveszélyes személyeket. Felkérésre indokolt esetben végrehajthatja a kiadatási és átadási letartóztatásban lévő kiemelten veszélyes személyek államhatárig vagy külföldről Magyarországra történő kísérését.

Országgyűlési Őrség:

Az Országgyűlésről szóló 2012. évi XXXVI. törvény különös hatáskörű rendőrségi szervként létrehozta az Országgyűlési Őrséget, amely ellátja a házelnök személyi védelmét és biztosítja az Országház, az Országgyűlési Irodaház, valamint az Országgyűlés hivatali szervezete elhelyezésére szolgáló épületek területére történő belépés és az ott tartózkodás rendjére vonatkozó szabályok betartását. Az **Országgyűlési Őrség** a házelnök irányítása alatt álló **fegyveres szerv**.

A Rendőrség, a TEK és az országgyűlési Őrség egyaránt rendőrségi szerv!

6. Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV):

A NAV-t a 2010. évi CXXII. törvény a korábbi Adóhivatal valamint a VÁM és Pénzügyőrség összevonásával hozta létre. A NAV a Kormány irányítása alatt álló, államigazgatási és fegyveres rendvédelmi feladatokat is ellátó kormányhivatal.

Nemzeti Adó- és Vámhivatal

A bűnüldözési és nyomozóhatósági jogkörében:

Végzi a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény (a továbbiakban: Be.) által hatáskörébe utalt bűncselekmények megelőzését, felderítését és nyomozását, valamint a pénzmosás és a terrorizmus finanszírozása megelőzéséről és megakadályozásáról szóló törvény rendelkezései betartásával kapcsolatos, hatáskörébe utalt feladatok ellátását.

Rendészeti és igazgatási jogkörében:

- a) végzi a külön jogszabály által hatáskörébe utalt szabálysértések felderítését és elbírálását,
- b) ellátja a NAV nyomozó hatósága által elrendelt személyi védelmet a vonatkozó jogszabályok keretei között,
- c) végzi meghatározott körben anyagi javak, értékek őrzését, kísérését,
- d) végzi az elfogott, előállított, őrizetbe vett, valamint fogva tartott személyek őrzését, kísérését,
- e) jogszabályban meghatározott ellenőrzési kötelezettségeinek és jogosultságainak végrehajtása egyik formájaként mozgó egységekkel végzi a Magyar Köztársaság területén - az EU külső határán működő határátkelőhelyek kivételével - a mélységi ellenőrzési tevékenységet,
- f) végzi a közúti határátkelőhelyek üzemeltetését, a fenntartásukra és fejlesztésükre vonatkozó feladatok végrehajtását, az Európai Unió valamely tagállamával közös határszakaszon lévő, a Rendőrségnek üzemeltetésre átadott közúti határátkelőhelyek kivételével,
- g) a külön jogszabályban meghatározott rendvédelmi, igazgatási feladatokat.

A NAV jogállásából és feladatrendszeréből következik, hogy egy olyan rendvédelmi szerv, amelyik a pénzügyi igazgatásra korlátozódó különös hatáskörében rendészeti igazgatást teljesít.

7. Katasztrófavédelmi Főigazgatóság (OKF):

OKF alapvető rendeltetése a magyar lakosság élet- és vagyonbiztonságának, a nemzetgazdaság és a kritikus infrastruktúra elemek biztonságos működésének védelme, amely kiemelkedően fontos közbiztonsági feladat.

OKF fő feladata: a katasztrófák hatósági megelőzése; a bekövetkező polgári veszélyhelyzetekben a mentés végrehajtása; a védekezés megszervezése és irányítása; a káros következmények felszámolása; a helyreállítás-újraépítés megvalósítása.

A OKF-en 2012. január elsejével, valamint az áprilisi szervezet-átalakítással új szervezeti struktúra alakult. Ez három pillérre épül: **iparbiztonság**, **polgári védelem** és **tűzvédelem**.

Az OKF feladatait a következő fő szervezeti egységek irányításával hajtják végre:

- Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőség
- Országos Tűzoltósági Főfelügyelőség
- Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség

Országos Polgári Védelmi Főfelügyelőség fő feladata: a lakosságvédelem, tehát az életet és a létfenntartáshoz szükséges anyagi javakat veszélyeztető hatások elhárítása, az ennek érdekében szükséges szervezési és felkészítő munka, valamint a mindezt megalapozó tervezés.

Országos Tűzoltósági Főfelügyelőség : koordinálja veszélyhelyzetek, katasztrófák esetén a BM OKF-re háruló tűzoltási, műszaki mentési tevékenységekkel kapcsolatos feladatokat, iránymutatásokat, tájékoztatásokat ad ki a BM OKF területi és helyi szervei megelőző katasztrófavédelmi, valamint hatósági, szakhatósági munkájával és szakértői tevékenységével kapcsolatban, a Tűzvédelmi Főosztály tűzvédelmi hatósági jogköréből adódó bírsággal

kapcsolatos döntéseit kiadmányozza, vezeti a tűzvédelmi szakértők névjegyzékét és gondoskodik annak megjelenítéséről, valamint kiadja a szakértői engedélyeket

Országos Iparbiztonsági Főfelügyelőség: Az iparbiztonsági feladatok ellátására létrehozott országos iparbiztonsági főfelügyelőség tevékenysége négy fő szakterületre terjed ki. Ezek a veszélyes üzemek felügyelete, a veszélyes áruk szállításának ellenőrzése, a kritikus infrastruktúrák védelme, valamint a nukleárisbaleset-elhárítás szakterülete.

8. Büntetés Végrehajtás (BV)

A büntetés-végrehajtási szervezetről szóló 1995. évi CVII törvényben leírtak szerint: A büntetés-végrehajtási szervezet a törvényben meghatározott szabadságelvonással járó büntetéseket, intézkedéseket, büntetőeljárású kényszerintézkedéseket, a szabálysértések miatt kiszabott pénzbírságok átváltoztatása folyamán megállapított elzárásokat, továbbá – a törvény által megállapított körben – idegenrendészeti őrizetet is végrehajtó állami, fegyveres rendvédelmi szervek összessége.

A büntetés-végrehajtási testület

- *rendészeti feladatot* közvetve lát el, azzal, hogy a szabadságelvonással járó intézkedések végrehajtásával hozzájárul a közrend és a közbiztonság erősítéséhez,
- *rendészeti funkciókat* annyiban lát el, amennyiben az örökös és a legitim fizikai erőszak monopóliuma a BV intézetek rendjének és a fogva tartás biztonságának szavatolásához szükséges.

9. Titkos szolgálatok

2010 nyarától – az Nbtv. módosítását követően – az Alkotmányvédelmi Hivatalt és az Nemzetbiztonsági Szakszolgálatot a Belügyminiszter, az Információs Hivatalt pedig a Külügyminisztérium irányítása alá került. 2012. január.1.-től a két katonai szolgálatból

megalakult a Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat, majd 2012. 09. 01.-től az Információs Hivatal a Miniszterelnökség irányítása alá került. A nemzetbiztonsági szolgálatok rendeltetése, hogy az e törvényben meghatározott feladatok elvégzésével, a nyílt és a titkos információgyűjtés eszközrendszerével elősegítsék a Magyar Köztársaság nemzetbiztonsági érdekeinek érvényesítését, ezáltal közreműködjenek az ország szuverenitásának biztosításában és alkotmányos rendjének védelmében.

Az **Alkotmányvédelmi Hivatal (AH)** működésének célja az állampolgárok és Magyarország alkotmányos rendjének védelme, biztonságuk garantálása. Az AH a belügyminiszter irányításával hajtja végre a nemzetbiztonsági törvényben számára meghatározott feladatokat. Együttműködik a Belügyminisztérium rendvédelmi szerveivel, a nemzetbiztonsági szolgálatokkal és az államigazgatás más területeivel. Széles körű együttműködést folytat, döntően a NATO-tagországokkal és az Európai Unió partnerszolgálataival. A rendelkezésére álló – törvényi felhatalmazással alkalmazott – eszközökkel és módszerekkel felismeri és azonosítja a nemzetbiztonságát fenyegető rejtett és nyílt kihívásokat, az azokat megjelenítő szervezeteket és személyeket, s hatékonyan lép fel mindezekkel szemben. Kiemelt feladata, hogy Magyarország kormánya számára biztosítsa a döntéshozatalhoz szükséges – más módon be nem szerezhető – információkat.

Feladatai: kémelhárítás, alkotmányvédelem, gazdaságbiztonság, nemzetbiztonsági védelem, nemzetbiztonsági ellenőrzések, közreműködés az idegenrendészeti eljárásokban, nemzetközileg ellenőrzött termékek és technológiák jogellenes forgalmának felderítése, megelőzése, megakadályozása és legális forgalmának ellenőrzésében közreműködés (Proliferáció), Iparbiztonsági ellenőrzések.

Az **Információs Hivatal (IH)** polgári hírszerző szolgálat, mely elsődlegesen az országhatáron kívül tevékenykedik. Általános rendeltetése, hogy a külföldre vonatkozó vagy külföldi eredetű bizalmas információk megszerzésével segítse elő a magyar nemzeti érdekek érvényesülését, működjenek közre Magyarország függetlenségének biztosításában és törvényes rendjének védelmében. A hírszerzési információk a kormányzati döntések megalapozását szolgálják. A Kormány meghatározza azokat a témákat, amelyekről a hírszerzés útján tájékozódni kíván. E hírigények alapulvételével az IH - különleges eszközrendszere révén - olyan adatokat, értesüléseket, dokumentumokat szerez, amelyek a hivatalos csatornákon egyáltalán nem vagy csak korlátozottan ismerhetők meg. Feladata teljesítése érdekében az IH műveleti tevékenységet folytat. Humán és műszaki-tudományos eszközökkel létrehozott forrásokból titkos és bizalmas adatokat ismer meg, emellett nyilvános forrásokat is felhasznál, s kiaknázza a nemzetközi együttműködésben rejlő lehetőségeket is. A megszerzett információkat elemzi, a már rendelkezésre állókkal összeveti és értékeli, majd hírszerző jelentéseket készít, amelyeket a döntéshozóknak továbbít.

2011. január 1-én jött létre a **Nemzeti Védelmi Szolgálat**. Közel százezer fő az általuk védendő állomány a három nagy szakmai területen: a rendvédelmi szervek, a polgári titkosszolgálatok és közigazgatási szervek területén. Cél a szervezetek állományának megvédése a nem odavaló, sok kárt okozó tisztességtelen munkatársak ellen. Közös harc kell, hogy legyen a korrupció ellenes harc, amelynek eszközeit az Országgyűlés törvény formájában az NVSZ rendelkezésére bocsátotta. A kifogástalan életvitel ellenőrzése olyan eszköz számukra, amely már a jelentkezés során is lehetőséget biztosít arra, hogy valóban védelmezessék a védett állományt azoktól, akik nem valók közéjük.

A **Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat (KNBSZ)** a kormány irányítása alatt álló, az ország egész területére kiterjedő illetékességgel rendelkező, önálló gazdálkodást folytató költségvetési szerv. Rendeltetése a Magyarország ellen irányuló támadó szándékú törekvések, az ország szuverenitását sértő tevékenységek időbeni felfedése és elhárítása. A szolgálat működésének jogi alapjait, feladatait, a hozzá kötődő szervezeti- és eszközrendszert, az irányítási- és az ellenőrzési jogosultságot, a jogi- és politikai garanciákat a nemzetbiztonsági szolgálatokról szóló – a 2011. évi CLXXI. Törvénnyel módosított – 1995. évi CXXV. törvény biztosítja

A polgári nemzetbiztonsági szolgálatok olyan rendvédelmi szervek, amelyek rendészeti igazgatási feladatokat csak korlátozott körben teljesítenek, míg a katonai nemzetbiztonsági szolgálat, amelynek azonban ugyancsak vannak bűnüldözési feladatai, de nyomozóhatósági jogkör nélkül.

10. A rendészetet támogató szervezetek

A rendészeti rendszer fontos elemei azok a szervezetek, amelyek a rendészeti tevékenységet közvetlenül támogató közfeladatokat látnak el. Ezek a következők:

- **Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központ:** mely a szervezett bűnözés megelőzésének, megszakításának elősegítése érdekében – jogszabályban meghatározott együttműködők által megküldött – adatokat gyűjt, felelős ezek felhasználásáért, ellenőrzéséért és koordinációjáért.
- **Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatala:** „A Kormány az elektronikus közszolgáltatásokhoz, valamint egyes központi közigazgatási nyilvántartási rendszerekhez kapcsolódó adatkezelési és hatósági feladatok ellátására, azok fejlesztésére és üzemeltetésére, valamint a nem polgári célú frekvenciagazdálkodással kapcsolatos közigazgatási feladatok ellátására létrehozza a Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatalát (a továbbiakban: KEKKH)... Bűnügyi nyilvántartó szervként a Kormány a KEKKH-t jelöli ki.”
- **Nemzetközi Bűnügyi Rendőrség Szervezete:** amely egységes kapcsolattartó pontot tud biztosítani a különböző területekről érkező megkereséseknek, hogy a

szükségtelen átfedéseket megszüntjenek, egyúttal egy olyan egységes adatbázis is létrejöhetett, amelyből sokkal hatékonyabban lehetett koordinálni a külföldi kapcsolattartást.

- **Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal** amelynek fő feladatai: a magyar állampolgárságról szóló jogszabályokban hatáskörébe utalt feladatokat, valamint előkészíti a közigazgatási és igazságügyi miniszter, valamint a belügyminiszter feladatkörébe tartozó állampolgársági döntéseket; a jogszabályokban a hatáskörébe utalt hazai anyakönyvezéssel kapcsolatos feladatokat; ellátja a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvényben meghatározott feladatokat; idegenrendészeti hatóságként ellátja a jogszabályokban a hatáskörébe utalt idegenrendészeti feladatokat; központi vízumhatóságként kapcsolatot tart más Schengeni államok központi hatóságaival, a SIS-jelzésekkel összefüggésben megkereséssel él a nemzeti SIRENE iroda felé és reagál a SIRENE iroda megkereséseire; menekültügyi hatóságként ellátja a jogszabályokban hatáskörébe utalt menekültügyi feladatokat; útlevelelhatóságként ellátja a bevándorolt, letelepedett jogállású személy és a hontalan úti okmányával kapcsolatos hatósági feladatokat, a menekültként elismert személyek kétnyelvű úti okmányával, az oltalmazottként elismert személyek úti okmányával, továbbá a menedékesek úti okmányával összefüggő hatósági feladatokat; ellátja az országinformáció szolgáltatásáért felelős szerv (a továbbiakban: országinformációs központ) jogszabályban meghatározott feladatait; végrehajtja a migrációs tárgyú nemzetközi szerződésekből adódó feladatokat, felügyeli és koordinálja a visszafogadási egyezmények végrehajtását, engedélyezi a hatósági kísérettel történő átszállításokat; kapcsolatot tart a migrációs kérdésekkel foglalkozó nemzetközi szervezetekkel.

Járulékos, korlátozott hatáskörű helyi rendészeti hatóságok:

„Önkormányzati rendészeti szervet - a községi, a városi képviselő-testület, a megyei jogú városi közgyűlés, a fővárosban a fővárosi kerületi képviselő-testület és a közgyűlés - a polgármesteri (főpolgármesteri) hivatal a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló törvény 17. § (1) bekezdésében meghatározott feladat ellátása érdekében belső szervezeti egységként, önálló költségvetési szervként, költségvetési szerv belső szervezeti egységként hozhat létre. A feladat a (2) bekezdésben meghatározott személy önálló alkalmazása útján is ellátható. Önkormányzati rendészeti szervet több önkormányzat társulások formában is működtethet. Az önkormányzati rendészeti szerv tagjaként foglalkoztatható az önkormányzati természetvédelmi őr, a közterület-felügyelő, a mezőőr, az erdészeti szakszemélyzet, a jogosult erdészeti szakszemélyzet és a halászati őr.”

11. A közbiztonsági rendszer további alrendszerei:

A Közbiztonsági rendszer alrendszerei közül az előző fejezet részben a rendészeti alrendszer került bemutatásra. De az egységes közbiztonsági rendszer bemutatásához hozzátartozik a másik két következő alrendszer:

- A magánbiztonsági alrendszer
- A civil önvédelem alrendszer

A magánbiztonsági alrendszer, a rendszerváltást követően jött létre, és erősödött meg. Mára a piaci igények által kialakított, számtalan gazdasági társaság és a tevékenységüket meghatározó jogszabályok egysége alkotják.

A civil önvédelem alrendszer szintén a rendszerváltozással erősödött meg, és vált részévé a közbiztonsági rendszernek. Mára a jogszabályok alapján civil egyesületek, szerveződések jöttek létre a helyi közösségek, közbiztonsági értékeinek megóvására.

A jegyzet terjedelmi korlátai nem tették lehetővé, hogy részletesebben kifejtssem a rendészeti rendszer alrendszereit, elemeit, de ma már az internet segítségével a rendészeti rendszer alrendszerei, (ORK, BÁH, OKF, BV.....stb) honlapjain jól látható az aktuális Szervezeti és Működési Szabályok (SZMSZ) és az alrendszer bemutató organodiagramok.

Ugyanakkor a jegyzet lehetőséget biztosít a rendészet fogalom kialakulásának és történetének áttekintésére, valamint a közbiztonsági rendszer legfontosabb alrendszerének (mint rendszernek) a rendészeti alrendszernek a megismerésére.

Összességében elmondható, hogy a rendészet rendkívül összetett és dinamikus jelenség, amely komplex tudományos kezelést kíván. Ez a tudományos komplexitás csak az önálló tudományági minőséggel rendelkező rendészettudomány művelése révén biztosítható. A rendészetről alkotott minél pontosabb és átfogóbb tudományos kép és ismerettár nélkülözhetetlen az állami működés, ezen belül a közigazgatás megújító reformjaihoz, a hatékony jogalkalmazáshoz és jogérvényesítéshez, a társadalom által létrehozott értékek magas szintű megóvásához. A szükséges tudományos ismeretrendszert egy olyan önálló tudományág művelése révén lehet megszerezni, kialakítani, amely a rendészetet a maga összetettségében központi témaként vizsgálja.

Felhasznált irodalom:

Bertalanffy, Ludwig von (1979) Adalékok egy általános rendszertanhoz A szervezet, mint rendszer Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest,

Dobák Miklós (1998) Szervezeti formák és vezetés. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest,

Dunavölgyi Szilveszter (2011) Rendészet – rendvédelem a magyar jogalkotásban („A rendészettel kapcsolatos rendszerelméleti fogalmak tisztázása” c. kutatás része) Budapest

Finszter Géza (2008) A rendészeti rendszer alkotmányos és közjogi alapjai, ORFK Budapest

Finszter Géza (2012) A rendőrség joga, Tanulmány a rendészeti igazgatásról, Budapest

Hatályos jogszabálygyűjtemény (2013) <http://net.jogtar.hu/>

Korinek László (1995): Félelem a bűnözéstől, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest,

Kosiol, Erich – Szyperski, Norbert – Chmielewicz, Klaus (1979): A rendszerkutatás helye a tudományban. A szervezet mint rendszer. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest,

László Ervin (2001) A rendszerelmélet távlatai, Magyar Könyvklub, Budapest,

Magyar közigazgatás folyóirat 1890-1909 évfolyam számai

Magyary Zoltán (1942) Magyar közigazgatás, A közigazgatás szerepe a XX. sz államában, A magyar közigazgatás szervezete működése és jogi rendje, Budapest

Papp Judit (1995) A közigazgatási jog alapjai. Rejtjel Kiadó, Budapest,

Salgó László (1994) Az új típusú biztonság, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest

Sallai János (2008) Néhány rendészeti fogalom a múltból, Pécs

Vezetélméleti ismeretek (2003) Budapest Rejtjel kiadó